

вежливості в воображенні носителей немецкого языка носит формальный, местами, ритуальный характер, является социальной чертой и служит для успешного выполнения различного рода задач.

Ключевые слова: языковая картина мира, концептуальная картина мира, семантическое поле, концепт, концептуальные признаки.

Uhryniuk Vasy, Uhryniuk Rostyslav. The Main Features of the Concept of POLITENESS in the German Linguistic World-Image. The proposed article is an attempt to describe the reflection of the concept POLITENESS in the language based on material in bulk (11 064 cases of occurrences of the key word Höflichkeit), which were taken from the Mannheim German Reference Corpus (COSMAS). The complex features of the concept of German modern language are analyzed. According to the material, most frequent signs of the concept are diplomacy (3552) as the establishment of international relations, formality (2210) in compliance with generally accepted standards of conduct, acquired feature (1820) produced under the influence of certain conditions of social environment and success (1604) as in everyday affairs and in the professional field. Less important appeared demonstrative politeness (522) to cause an affirmative attitude hospitality (498) and features of good manners (780) of other nationalities in the view of native German speakers. The non relevant features are innateness (22) and falsity, imaginary (56). Thus, the politeness in the imagination of native German speakers has formal, sometimes, ritual signs, it is a social feature and serves to successfully perform various kinds of tasks.

Key words: linguistic world-image, conceptual world view, semantic field, concept, conceptual characteristics.

Стаття надійшла до редколегії
21.01.2015 р.

УДК 811.111:629.4

Ксенія Чумакова

Національно-специфічні засоби вербалізації концепту «ДОРОЖНІЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі

У статті досліджено національно-специфічні одиниці мови, що вербалізують концепт «ДОРОЖНІЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі. Зазначені одиниці розглянуто з огляду на лінгвістичну концептологію з метою аналізу їхньої семантики для подальшого моделювання структури досліджуваного концепту та визначення його місця в британській національній картині світу. У ході дослідження встановлено, що ядро концепту репрезентовано в мові найбільш нейтральними мовними одиницями, що не є культурно детермінованими, у той час як уже в приядерній зоні з'являються національно-специфічні вербалізатори, кількість яких росте з віддаленням від ядра. Сукупність засобів мовної репрезентації досліджуваного концепту в британській лінгвокультурі можна назвати відкритим понятійним полем, адже під впливом екстралінгвальних факторів воно постійно вбирає в себе нові лексеми. Слід також зазначити, що спостерігається певний перехід вербалізаторів із дальньої до ближньої периферії. Окрім того, у статті встановлено структурні особливості зазначених одиниць та здійснено розподілення вербалізаторів за тематичними групами.

Ключові слова: лінгвокультура, культурно-марковані лексичні одиниці, концепт, семантична деривація, метафоризація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Особлива увага в сучасній лінгвістиці приділяється дослідженню національних концептосфер та мовних картин світу [6, с. 280]. Останні характеризуються подвійною природою, відображаючи матеріальний світ крізь призму свідомості та водночас сприймаючи світове знання за допомогою рідної мови, її семантики і граматики, що визначає структуру мислення та поведінки [3, с. 401]. Застосування лінгвокогнітивного підходу, який полягає у дослідженні лінгвоспецифічних концептів та національно-специфічних засобів вербалізації загальнолюдських концептів для вивчення національної картини світу, допомагає реконструювати та упорядкувати відображену в мові цілісну систему уявлень, тобто концептосферу народу [4, с. 41–42]. Отож зазначені дослідження сприяють встановленню міжнаціонального взаєморозуміння в сучасному глобалізованому світі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження лінгвокультурних концептів та їхня мовна репрезентація в англофонних картинах світу дедалі більше привертають увагу науковців, свідченням чого є роботи В. І. Карасика, В. А. Маслової, С. Д. Лихачова, Н. Д. Арутюнової, Ю. С. Степанова та ін. Ці дослідники визнають, що однією з найбільш об'єктивних та продуктивних методик концептуального аналізу є аналіз ключових вербалізаторів концепту та їхньої сполучуваності, а також контекстуальний аналіз лексем, які актуалізують досліджуваний концепт у мові.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою дослідженістю національно-специфічних одиниць мовної репрезентації концепту «ДОРОЖНИЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі, аналіз яких, у свою чергу, забезпечить можливість побудувати модель зазначеного концепту в британській картині світу.

Об'єкт нашого дослідження – лексичні одиниці, що актуалізують концепт «ДОРОЖНИЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі. Предметом наукової розвідки є структурні та семантичні особливості зазначених мовних засобів, а також екстралінгвістичні фактори, що впливають на їх утворення.

Матеріалом для дослідження слугував корпус лексичних одиниць, зібраних методом суцільної вибірки із друкованих та електронних тлумачних, ідеографічних, тезаурусних, етимологічних, асоціативних словників, енциклопедичних і періодичних видань, а також довідників у галузі транспорту та перевезень. Обсяг корпусу – 6330 одиниць.

Мета і завдання статті. Мета дослідження полягала у виявленні національно-специфічних вербалізаторів концепту «ДОРОЖНИЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі та визначенні їх структурних та семантичних особливостей.

Для досягнення поставленої мети потрібно було виконати такі **завдання**:

- виявити національно-специфічні одиниці, які актуалізують досліджуваний концепт;
- встановити семантичні та структурні особливості зазначених одиниць;
- визначити роль реалій у їх формуванні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Н. Д. Арутюнова зазначає, що вплив культури на формування концептів у свідомості носіїв певного етносу або нації є беззаперечним та наголошує, що певний культурний прошарок слугує посередником між людиною та світом [1, с. 3], розуміючи під таким прошарком традиції, фольклор, релігію, мистецтво, систему цінностей спільноти, у якій живе індивід. Відмічається також зв'язок концептів не тільки з індивідуальною свідомістю й із загальнонародною, та можливість утворення індивідуальної і національної мовних концептосфер [6, с. 280].

Аналізуючи світ за допомогою мови, людина членує його на концепти, тобто ментальні одиниці, які уособлюють усі її знання про навколишнє середовище та життя. При цьому людина дотримується певних правил і уявлень про дійсність мовної та культурної спільноти, представником якої вона є [10, с. 213–214]. Культура кожного народу або етносу, у свою чергу, містить певні характерні елементи, що не притаманні іншим культурним спільнотам. Наявність таких реалій зумовлена специфічними умовами життя та оточенням [7, с. 8]. На думку Дж. Локка, у кожній мові є лексичні одиниці, які не мають еквівалентів в інших мовах, що зумовлено традиціями та укладом життя [9, с. 226]. Така думка корелюється також з ідеями Дж. Гердера та В. Гумбольдта про те, що відмінність картин світу відображається мовними засобами. Як зазначає М. П. Кочерган, такі засоби є в будь-якій мові і складають близько 6–7 % загальної кількості одиниць словникового складу [5, с. 171–172]. Отже, екстралінгвальні реалії, які характерні для певної етнічної або національної спільноти, вербалізуються лексичними засобами, що сприяє появі у кожній мові лексем, значення яких частково або повністю відсутні в інших мовах, що свідчить про розбіжності між лінгвістично-понятійними кодами етносів та націй.

У своєму дослідженні ми називаємо такі мовні одиниці «етно-» та «національноспецифічними компонентами лінгвокультури», або «культурно маркованими мовними засобами», під якими розуміємо слова, сталі словосполучення, прислів'я, приказки, які вербалізують певні явища, притаманні певній культурі, й актуалізують певні цінності етнічної або національної спільноти та риси менталітету.

Такі одиниці мови ми розглядаємо в межах лінгвокультурного підходу, провідним для якого є структуралізація й категоризація їх змістових та асоціативних елементів. На думку Р. Дірвена та

М. Верспур, культурно-специфічними можна вважати лексичні одиниці, що за своїми денотатами мають еквіваленти в інших мовах, але не повністю збігаються з ними конотатами [8, с. 134–137], тобто емоційно-естетичні асоціації представників різних мовних спільнот на такі одиниці мови будуть різними.

Для ілюстрації зазначеного явища можемо навести приклад англомовних складних іменників, що позначають типи пішохідних переходів: *pelican crossing*, *toucan crossing*, *puffin crossing*. Якщо детермінувати типи переходу з різними світловими та звуковими сигналами та пріоритетністю проїзду, то на перший погляд видасться, що всі з наведених словосполучень містять назву птаха, з якої людина, що не належить до британської лінгвокультури, не може отримати уявлення про призначення та не може знайти простого пояснення щодо причини такої номінації. Представники ж британської лінгвокультури розуміють що, *pelican crossing* – перехід зі світлофорами, що регулюються пішоходом, *toucan crossing* – перехід, який дозволяє одночасне пересування пішоходів та велосипедів, *puffin crossing* – сучасний тип переходу з детектором, що дозволяє увімкнення зеленого світла для водіїв тільки за умов, коли поблизу немає пішоходів. Зазначене розуміння пояснюється не тільки простим вивченням визначення, а й способом утворення лексичних одиниць. Так, *pelican* у наведеному прикладі – це скорочення від «pe(destrian) li(ght) con(trolled)», *toucan* походить від «two-can», а *puffin* скорочує «p(edestrian) u(ser) f(riendly) in(telligent)»; усі три лексеми набули графічного змінення задля збігу з назвами птахів, що демонструє гумор та образне мислення британців і робить зазначені одиниці культурно маркованими.

Зазначені мовні засоби ми розглядаємо в межах лінгвістичної концептології, завдання якої – якомога повніше дослідити семантику одиниць мови, що вербалізують досліджуваний концепт, для подальшого моделювання його структури та визначення його місця в національній концептосфері. Сукупність засобів мовної репрезентації досліджуваного концепту в британській лінгвокультурі можна назвати відкритим понятійним полем, адже під впливом екстралінгвальних факторів воно постійно вбирає в себе нові лексеми, що запозичуються з інших мов або є неологізмами.

Для виявлення головних прототипічних вербалізаторів досліджуваного нами концепту, які конституують його ядро та приядерну зону, здійснено аналіз словникових дефініцій. Так, ядро концепту може бути репрезентоване найбільш нейтральною лексемою TRANSPORT та складається з таких концептуальних ознак, як: 1) засіб пересування: *car*, *bus*, *motorcycle*, *lorry* тощо; 2) інфраструктура: *road*, *motorway*, *street*, *bridge*, *tunnel*, *station*; 3) учасник дорожнього руху: *motorist*, *passenger*, *pedestrian*, *traffic warden*, *traffic policeman*, *crossing guard*.

Приядерна зона концепту «ДОРОЖНІЙ ТРАНСПОРТ» конститується з таких компонентів, як: 1) референції на потенційного власника або користувача транспортного засобу: *public transport*, *private vehicle*, *family car*, *royal car*, *police cruiser*, *passenger bus*; 2) ім'я власника / назва компанії-виробника: *Aston Martin*, *Bentley*, *Rolls-Royce* тощо; 5) колір транспортного засобу: *Yellow Cab*, *Black Cab*, *blue and white police cruiser*; 6) класифікація об'єктів інфраструктури: *trunk road*, *principal road*, *A*, *B* та *C road*, *toll road*, *unclassified road (local street, access road)*; 7) служби та організації: *Executive Agency of the Department for Transport*, *Transport Scotland*, *Roads Service Northern Ireland*, *London*, *Transport for London*, *Stagecoach Group*, *National Express*, *Scottish Citylink* та ін.; 8) транспортні культурні події та шоу: *Top Gear Show*, *Motorcar Garage Open House*, *MG Vintage Racers Focus Event*, *16th Annual Williamsburg British & European Car Show*, *KC All British Car & Cycle Show*, *Britain On The Green Car Show*.

Ближня периферія досліджуваного концепту містить елементи, що представлені в мові культурно маркованими власними назвами та професійною термінологією. До периферії та дальньої периферії концепту відносимо стилістично-зabarвлені засоби (сленгізми, жаргонізми, історизми), що їх уживають тільки певні прошарки британського суспільства як синоніми загальноновживаної лексики та емоційно-естетичні асоціації представників різних мовних спільнот. Серед культурно маркованих мовних одиниць можна навести такі приклади: *panda car* (чорно-білий поліцейський автомобіль), *barge* (велика автівка), *artic* (скорочення від *articulated lorry*, що може бути розтлумачено, як тягач із напівпричепом), *lollipop men* (стилістично забарвлений синонім *crossing guard*), усі з них утворено способом семантичної деривації із застосуванням механізму метафоризації.

Отже, у ментальній площині кожного представника певної культури існують екстралінгвальні знання, які дають змогу поєднати уявлення, символи та ідеї, тобто концепти із вербальними засо-

бами, що, у свою чергу, можуть мати національне або етнічне забарвлення і розкривають «культурний код» нації. Щодо категоризації культурно-специфічних вербалізаторів концепту «ДОРОЖНІЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі задля виділення емоційно-естетичних асоціацій, що також є конститuantами дальньої периферії досліджуваного концепту, то у своєму дослідженні ми спираємося на класифікацію реалій, яку розробили С. Влахов та С. Флорін [2], та за аналогією розділяємо лексичні засоби, що актуалізують зазначені культурно марковані елементи в мові, на такі тематичні групи: 1) географічні (природні та створені людиною об'єкти, включаючи інфраструктурні); 2) етнографічні (предмети побуту, транспортні засоби, професії, інструменти та знаряддя); 3) культурно-мистецькі (обряди, святкування, культурні заходи); 4) соціополітичні (назви адміністративно-територіальних одиниць, служб, організацій). Слід зазначити, що із досліджених 6330 лексичних одиниць, які актуалізують зазначений концепт, ми виявили 592 «культурно забарвлені» лексеми, що становить приблизно 9 % загальної кількості, з яких 4 % одиниць належать до тематичної групи географічних, близько 3 % – до етнографічних, 1,4 % лексики можна віднести до соціополітичних, 0,6 % вербалізаторів належать до групи культурномистецьких.

Під час аналізу тематичної групи «географічних» культурно маркованих мовних одиниць ми виявили, що переважну більшість серед них складають назви доріг, наприклад: *M1, A329(M), B316, Split Crow Road* та ін. Серед знайдених нами прикладів велика кількість представлена літерно-нумеральним сполученням, де літера зазначає тип дороги (М – найбільші магістралі зі швидкісним рухом; А – дорожні артерії загальнодержавного значення, рекомендовані для транспорту, що рухається на далекі дистанції; В – дороги меншого ступеня важливості, або шляхи регіонального значення; С та D – менш значимі дороги; U – некласифіковані дороги); кількість цифр у нумеральному елементі уточнює ступінь важливості (одна цифра позначає найважливіші шляхи, чотири цифри – найменш важливі), а наявність літери в дужках вказує на те, що тип дороги було змінено. Так, наприклад, назва *A1(M)* означає, що дорогу загальнодержавного значення класу А було покращено до магістралі зі швидкісним рухом.

Цікавим, на нашу думку, є і той факт, що деякі з доріг, які мають назву зазначеного вище типу, наділені ще й своєрідними стилістично та культурно маркованими «прізвиськами», наприклад, шосе *M1* також називають метафоризованим словосполученням *Gateway to the North*, що конкретизує напрям руху та важливість, а *A57(M)* номінують іще *Mancunian Way*, де іменник «way» (від старонанглійської *weg*) є синонімом «road», «path», а прикметник «Mancunian» – топонімом, що походить від середньовічної латинської назви місцевості *Mancunium* та номінує мешканця Манчестеру, також указуючи на напрям руху.

Інша підгрупа досліджених нами назв доріг складається з двох та більше компонентних словосполучень, де останній елемент детермінує тип дорожньої артерії, як то *road, way, lane, drive* тощо, а перші складові частини часто виконують описову або конкретизуючу функцію. Усі з конститuentів зазначеної підгрупи за семантикою ми поділили на такі тематичні категорії: 1) натуралізми (назви тварин, птахів, риб, комах, рослин), наприклад, *Antelope Paddock Road, Moths Grace Lane, Little Ox Road, Lizard Head Road, Roast Calf Lane*. При цьому в деяких випадках назва походить не від назви істоти як такої, а від топоніма. Наприклад, *Lizard Head Road* може бути розтлумачене як дорога в напрямку села *Lizard* і також віднесене до зазначеної нижче четвертої категорії; 2) концептуалізми (позначення уявлень про життя та стан речей), наприклад, *Karma Way, Good Intent Road, Small Profits Road*; 3) дескриптивізми (описові назви, включаючи ті, що вказують напрям), наприклад, *Zig Zag Road, Crooked Mile Road, Yonder Road, Suburban Road, There-And-Back-Again Lane, Turnagain Lane, Little Benty Road, Happy Land West*; 4) топонімізми (назви доріг, що використовують топонім – як британський, так і іноземний), наприклад, *Little Britain Road, New York Road, Lebanon Road*; 5) готизми (назви, що викликають страх або огиду), наприклад, *Vampire Road, Spittle Ley, Stalkers Entry, Vengeance Street*.

До зазначеної категорії належить також певна кількість назв тунелів та мостів, наприклад, *Brynglas Tunnel, Saltash Tunnel, Dartford Tunnel, Cuilfail Tunnel, Bristol Bridge, Humber Bridge*, більшість із яких за синтаксичною структурою належать до типу N1 + N2, де N1 – географічна назва. Слід додати, що зазначені одиниці мають кельтське, саксонське, скандинавське, латинське походження, що зумовлено історією країни. Частина зазначених вербалізаторів є декриптивними, тобто такими, що описують вигляд, конструкцію, призначення, наприклад, *Cobweb Bridge* (відомий також як *Spider Bridge*, тому що складається з великої кількості металевих дротів, які нагадують

паутиння), *Ironbridge* (перший у світі міст із кованого заліза), *The Mathematical Bridge* (складається з багатьох прямих ліній).

У межах дослідженої нами категорії «етнографічних» вербалізаторів концепту «ДОРОЖНИЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі переважають марки та моделі автомобілів, наприклад: *Aston Martin Rapide Silver Shadow*, *Rolls-Royce*, *Lotus Evora*, *Superlight 620R*, *Bentley Mulsanne*. Слід зазначити, що певна кількість назв авто, а саме спортивних машин, містить тільки літерно-нумеральні елементи, наприклад, *DBMKIII*, *DB1*. Назви ж інших часто мають дескриптивний або порівняльний характер. Так, наприклад, деякі назви, що за структурою є словосполученнями, у повній версії позначають тип кузова, наприклад, *Continental GT coupé*, *Arnage saloon*, *Continental GT convertible*. Певна кількість назв, що належить до метафоричних, натякають на призначення та функцію автівки, наприклад, *Bentley Flying Spur*, *Mini Cooper S Countryman*, *Mini Paceman*, *Aston Martin Vanquish*, *Aston Martin Virage*, *Rolls-Royce Phantom VI*.

Серед вербалізаторів, які віднесено до культурно-мистецької тематичної групи, переважають назви шоу, фестивалів та виставок; за структурою це 2–8-компонентні словосполучення. При цьому у певній кількості назв перший елемент словосполучення – топонім, що вказує на масштаб події, наприклад, *Kimber Festival*, *Britain on the Green*. Наявна у назвах культурних подій і комбінація дорожнього транспорту з іншими видами розваг, наприклад, *Tech Session & Car Open House*, при цьому найуживанішим з'єднувальним елементом виступає & – графічний варіант сполучника *and*. Наявні у зазначеній тематичній групі також одиниці мови, що дуже ретельно описують усі параметри події, вказуючи на порядковий номер, частотність та місце проведення, тематику, наприклад, *16th Annual Williamsburg British & European Car Show*.

До соціо-політичної тематичної групи культурно-специфічних засобів вербалізації зазначеного концепту належить велика кількість назв організацій, компаній та установ, що переважно представлені 2–6-компонентними словосполученнями, які вказують на призначення та територію дії, наприклад, *Scottish Citylink*, *Transport for London*, *National Express Group*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, ядро досліджуваного концепту актуалізується нейтральними одиницями мови, що не є культурно детермінованими, водночас уже в приядерній зоні з'являється певна кількість національно-специфічних вербалізаторів, яка збільшується з віддаленням від ядра. Серед досліджених нами національно-специфічних вербалізаторів концепту «ДОРОЖНИЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі більшість представлена словосполученнями, одним із елементів яких є топонім, прийменник, що вказує на напрям руху, або іменник чи прикметник, що виконує дескриптивну функцію. При цьому топоніми належать до кельтської, англосаксонської, скандинавської, римської культур, що зумовлено історією країни. Характерним для великої кількості досліджуваних вербалізаторів є утворення способом семантичної деривації із застосуванням механізму метафоризації за схожістю форми або манери руху. Слід також зазначити, що серед досліджених нами метафоризованих засобів вербалізації є і стилістично марковані, тобто такі, що належать до категорії сленгізмів та жаргонізмів, і нейтральні за стилем. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі засобів вербалізації зазначеного концепту в американській лінгвокультурі.

Джерела та література

1. Арутюнова Н. Д. Вступление / Н. Д. Арутюнова // Логический анализ языка: Ментальные действия. – М. : Наука, 1993. – С. 3–7.
2. Влахов С. Непереваемое в переводе / С. Влахов, С. Флорин – М. : [б. и.], 1980. – 340 с.
3. Гончарова Н. Н. Языковая картина мира как объект лингвистического описания / Н. Н. Гончарова // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. – 2012. – № 2. – С. 396–405.
4. Залевская А. А. «Образ мира» vs «языковая картина мира» / А. А. Залевская // Картина мира и способы ее репрезентации : научн. доклады конф. «Национальные картины мира: язык, культура, образование». – Воронеж : ВГУ, 2003. – С. 41–47.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти / М. П. Кочерган. – К. : [б. в.], 1999. – 287 с.
6. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев // Русская словесность: от теории словесности к структуре текста. – М. : Academia, 1997. – С. 280–287.
7. Томахин Г. Д. Теоретические основы лингвострановедения : автореф. дис. ... д-ра филол. наук / Томахин Г. Д. ; Дипломат. акад. наук. – М., 1984. – 32 с.
8. Dirven R. Cognitive Exploration of Language and Semantics / R. Dirven, M. Verspoor. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing company, 2004. – 277 p.
9. Locke J. An Essay Concerning Human Understanding / J. Locke. – London : Everyman's Lybrary, 1976. – 362 p.

10. Whorf B. *Language, Thought and Reality* / B. Whorf. – Cambridge, MA : MIT Press, 1956. – 278 p.

Чумакова Ксения. Национально-специфические вербализаторы концепта «ДОРОЖНЫЙ ТРАНСПОРТ» в британской лингвокультуре. В статье произведен анализ национально-специфических лексических единиц, актуализирующих концепт «ДОРОЖНЫЙ ТРАНСПОРТ». Указанные единицы рассматриваются нами с точки зрения лингвистической концептологии с целью максимально полного анализа их семантики для дальнейшего моделирования структуры исследуемого концепта и определения его места в британской национальной концептосфере. В ходе исследования установлено, что ядро концепта актуализируется нейтральными не культурно-детерминированными языковыми единицами, а уже в приядерной зоне появляются национально-специфические вербализаторы, количество которых увеличивается с отдалением от ядра. Совокупность лексических средств языковой репрезентации вышеуказанного концепта является открытым понятийным полем, так как под влиянием экстралингвальных факторов оно постоянно вбирает в себя новые лексемы, кроме того, наблюдается перемещение некоторых вербализаторов из дальней периферии в ближнюю. В статье также проанализированы структурные особенности указанных единиц и произведено их разделение на тематические группы.

Ключевые слова: лингвокультура, культурно-маркированные лексические единицы, концепт, семантическая деривация, метафоризация.

Chumakova Kseniia. Nationally Specific Means of “ROAD TRANSPORT” Concept Verbalization in British Linguistic Culture. The research of national-specific lexical units verbalizing “ROAD TRANSPORT” concept in British linguistic culture has been carried out in the article. The above mentioned units are researched with a regard to linguistic conceptology with the aim of their semantics analysis for further modeling of the mentioned concept and the determination of its place in the national world view. In the course of research, it has been found out that the concept core is represented by neutral not culture-specific lexical units, while already in the circumnuclear area some nationally specific verbalizers can be observed and their number is growing with moving away from the concept core. The complex of lexical means representing the studied concept can be viewed as an open field because, influenced by extra linguistic factors, it constantly absorbs more and more new lexemes. It is also worth mentioning that a certain transfer of verbalizers from far to close periphery of the concept can be observed. Furthermore, structural peculiarities of the mentioned units are analyzed in the present research their subdivision into thematic groups is carried out.

Key words: linguistic culture, culture-specific lexical units, realia, concept, semantic derivation, metaphorization.

Стаття надійшла до редколегії
08.01.2015 р.

УДК 811.111'272'42

Мирослава Ярич

Домени профілювання концепту LANGUAGE / МОВА

У статті розглянуто питання доменів профілювання концептів у когнітивній лінгвістиці. Оскільки основна частина знань про світ зберігається у когнітивних моделях, то доцільно детально їх описати і вивчити, досліджуючи певний концепт. Це визначає актуальність цього питання. Об'єктом дослідження є концепт LANGUAGE / МОВА. Концепт описано як аналог значення мовного вираження. Він осмислюється лише в контексті структур фонових знань, частиною яких він є. Домен визначається як концептуальна структура, що є фоном для профілювання концепту. Він виступає когнітивною моделлю. Окреслено специфіку та ефективність використання доменів у когнітивній лінгвістиці. Визначено співвідношення між концептом і доменом. Зроблено висновки про домени профілювання концепту LANGUAGE / МОВА на матеріалі статей англомовних британських журналів за допомогою лінгвостатистичного підрахунку супровідних іменників, що асоціюються з іменем концепту. Визначено головні й найчастіше вживані домени в текстовій реалізації концепту. Здійснено їх класифікацію, що допомагає відобразити різні сфери вживання мови.

Ключові слова: концепт, домен, профілювання, база, когнітивна лінгвістика, концептуальна структура.

Постановка наукової проблеми та її значення. В останні десятиліття актуальні дослідження концепту як одного з провідних понять сучасної когнітивної лінгвістики. На черговому витку розвитку гуманітарного знання та у ході активного переходу від лінгвістики, орієнтованої на вивчення мови в самій собі, до лінгвістики антропологічної, що вивчає мову у зв'язку з людиною, її

©Ярич М., 2015